

POHORIA

a ich najvyššie vrchy

Dušan Guman

DAJAMA

edícia
KS

POHORIA

a ich najvyššie vrchy

Dušan Guman

POHORIA a ich najvyššie vrchy

1. vydanie, 2022

Autor textu: Dušan Guman

Editor a zodpovedný redaktor: Daniel Kollár

Lektor: Ján Lacika

Fotografie: Dušan Guman (141), Ján Lacika (31), Daniel Kollár (25),
František Turanský (5), Tomáš Grančay (2), Ladislav Khandl (2), Karol Mizla (2),
Dušan Haver (1), Eduard Hanák (1) a Viera Poláková (1)

Mapa geomorfologického členenia Slovenska: Ján Lacika

Technický redaktor: Marianna Lázničková

Grafická úprava: Marianna Lázničková

Jazyková korektúra: Rút Facunová

Tlač: NIKARA, Krupina

Vydalo vydavateľstvo DAJAMA ako svoju 356. publikáciu.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná v akejkoľvek forme bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8136-139-5

RNDr. Daniel Kollár – DAJAMA, Karloveské rameno 4B, 841 04 Bratislava,
tel.: +421 (2) 446 317 02, info@dajama.sk, www.dajama.sk

Obsah

Slovo editora	4
Geomorfologické členenie Slovenska	6
Najvyššie pohoria (pohoria nad 2 000 metrov)	11
Vysoké pohoria (1 500 – 1 999 metrov)	17
Stredne vysoké pohoria (1 000 – 1 499 metrov)	27
Nízke pohoria (500 – 999 metrov)	99
Najnižšie pohoria (pod 500 metrov)	143
Register pohorí.....	156
Register vrchov.....	157
Literatúra	158

Trilógia Zelené Slovensko

Milí čitatelia,

vydavateľstvo DAJAMA začalo v roku 2020 budovať novú edíciu pod názvom KS, ktorá je vlastne skratkou dvoch slov – Krásky Slovenska. Časopis, ktorý v roku 2021 oslávil už 100 rokov od svojho vzniku a vo vydavateľstve vychádza osemnásty rok, akoby predznamenal aj knižné tituly v tejto novej edícii. V rámci nej na jar roku 2022 uzreli svetlo sveta tri tituly súvisiace s prírodným dedičstvom našej krajiny – Najkrajšie prírodné rezervácie, Doliny a ich najkrajšie miesta a Pohoria a ich najvyššie vrchy. Všetky sú súčasťou trilógie s názvom Zelené Slovensko a približujú nám najkrajšie prírodné zákutia a zaujímavosti, ktoré sú súčasťou „zelených pľúc“ Slovenska.

Trilógia Zelené Slovensko zahŕňa vydanie troch komplexných kníh o prírode Slovenska, jej najkrajších miestach a ich objavovaní. Na základe ich opisov si čitateľ vytvorí lepšiu a celkovú predstavu o tom, aké nádherné prírodné miesta ešte stále na Slovensku máme, koľko toho ešte nepoznáme

a čo všetko je potrebné chrániť. V knihách nájde všetko zaujímavé, čo ponúka naša príroda – rozmanitosť rastlinných a živočíšnych druhov, členitosť reliéfu či celkovú krásu prírodného prostredia.

Kniha Pohoria a ich najvyššie vrchy tak trochu nadväzuje na titul Najvyššie vrchy, ktorý vyšiel vo vydavateľstve DAJAMA v roku 2007. V ňom však autor František Kele navštívil a spracoval „len“ 33 najvyšších vrchov slovenských pohorí, vyšších ako 1000 metrov. Slovensko má však nielen pohoria-tisícovky, ale aj viaceré iné (nemenej zaujímavé), aj keď z hľadiska nadmorskej výšky nižšie pohoria. Kniha, ktorú práve držíte v rukách, opisuje 68 slovenských pohorí, ktoré sú aj podľa geomorfologického členenia Slovenska „ozajstnými“ pohoriami. Približuje nám všetky slovenské pohoria, ktorých samotný názov už prezrádza, že ide o pohoria. V ich názvoch nájdeme vrchy, chrbty, pahorkatiny, vrchoviny, predhoria, medzihoria, brázdy, kras či planiny.

Starohorské vrchy

Chočské vrchy

Z geomorfologických celkov (na tejto úrovni sa objavuje väčšina názvov, ktoré bežne chápeme ako jedno pohorie) sme vynechali len kotliny a roviny. Našou snahou bolo nielen opísať ich prírodu, ale predovšetkým predstaviť najvyššie vrchy. Nie na všetky vedú turistické chodníky, ale na každý sa dá dostať.

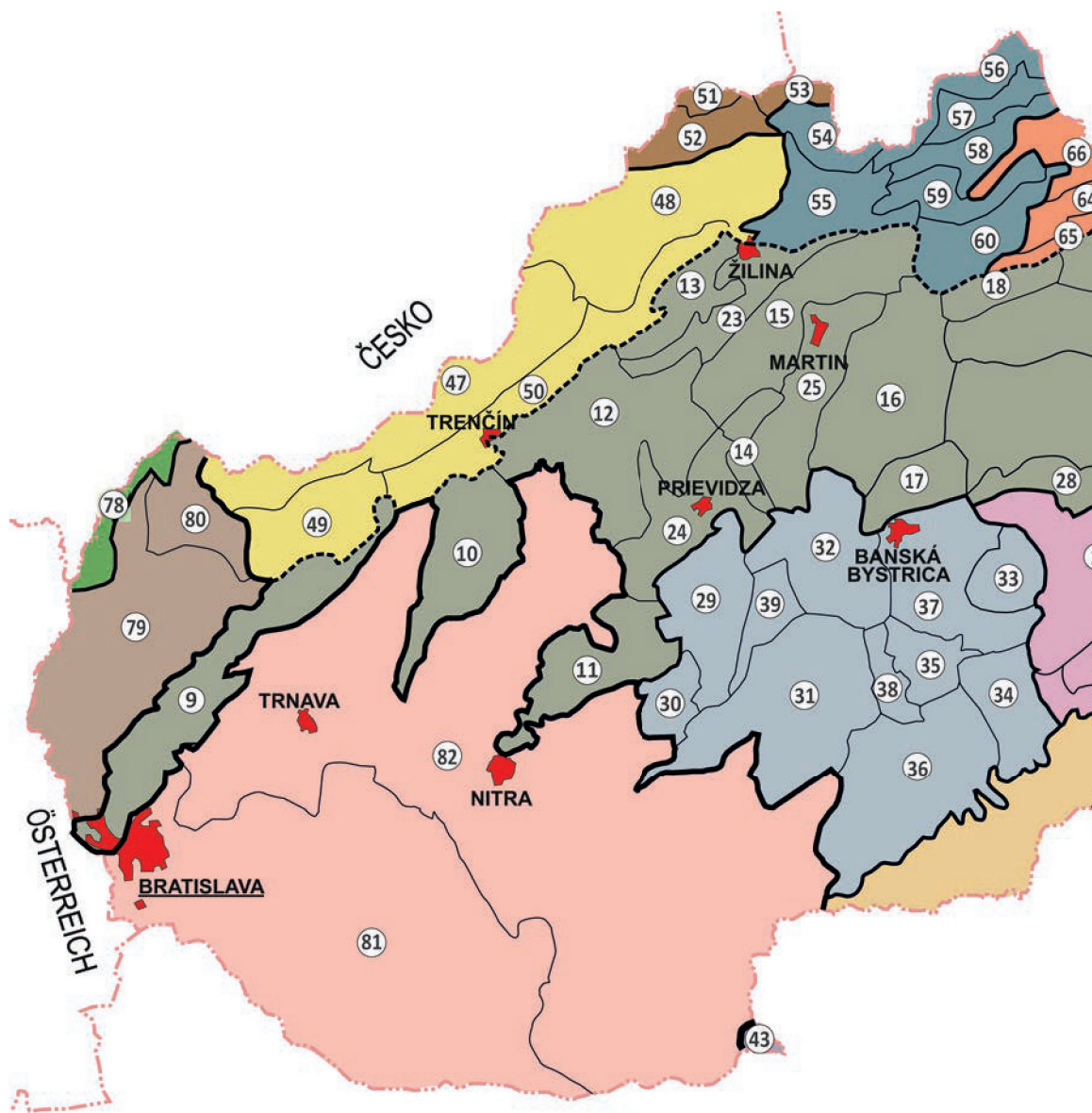
Populárno-náučná publikácia z pera učiteľa Dušana Gumana zavedie čitateľa do krásnej slovenskej prírody, na známe i menej známe vrcholy našich pohorí. Publikácia je určená najmä peším turistom, ktorí by si možno radi skompletizovali výstupy na najvyššie vrchy všetkých slovenských pohorí. Každé pohorie je spracované tak, že v úvode sa o ňom čitateľ dozvie základnú fyzicko-geografickú charakteristiku, počnúc reliéfom a končiac flórou a faunou. Pokračuje opis najvyššieho vrchu pohoria a najčastejšie používanej výstupovej trasy. Texty sú doplnené aj o popisy okolitých výhľadov a turistické zaujímavosti. Bohatá je i fotografická časť, kde je zväčša zobrazený samotný vrch, prípadne jeho vrchol a pohľad z neho.

Pohoria sú zoradené podľa nadmorskej výšky od najvyšších po tie najnižšie.

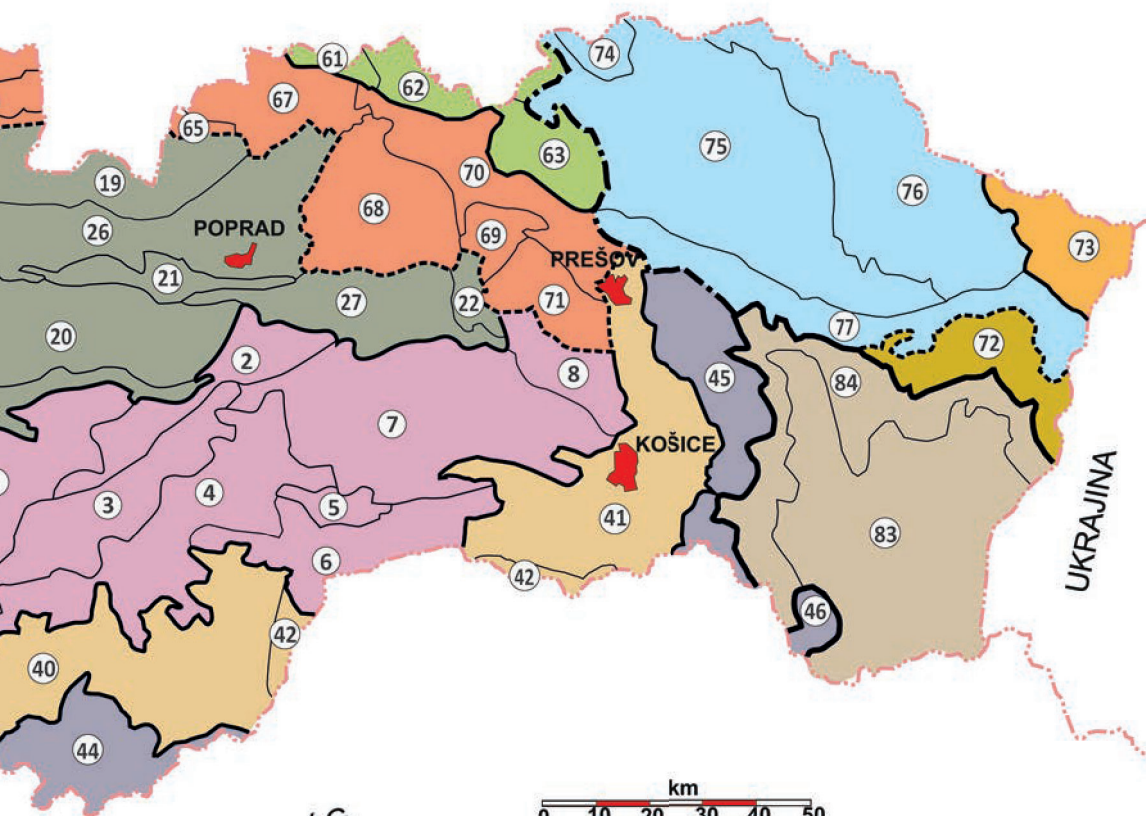
Spracovanie takéhoto typu publikácie sprevádzali aj viaceré ťažkosti. Tie spočívali najmä v názvoch a vo výškových údajoch vrchov, ktoré sú v mnohých zdrojoch odlišné. Postupovali sme podľa štandardizácie geografického názvoslovnia a Štatistickej ročenky Slovenskej republiky, ktorá vychádza z údajov Úradu geodézie, kartografie a katastra SR. Autor počas posledných rokov skutočne na každý vrch vystúpil a priniesol z neho aj niekoľko fotografií, čo sa však tiež niekedy stretávalo s ťažkosťami. Každý fotograf vie, aké dôležité je správne svetlo a práve to najčastejšie zlyhávalo a nie vždy prinieslo zachytenie tých správnych momentov.

Publikácia sa však nakoniec podarila a editor spolu s autorom dúfajú, že bude užitočným sprievodcom slovenskými pohoriami. Keďže priam nabáda na zdolávanie ich najvyšších vrchov, možno zaujme najmä tých, ktorí hľadajú inšpirácie na potulky po Slovensku a radi pritom objavujú pekné prírodné zákutia.

Geomorfologické členenie Slovenska

POLSKA

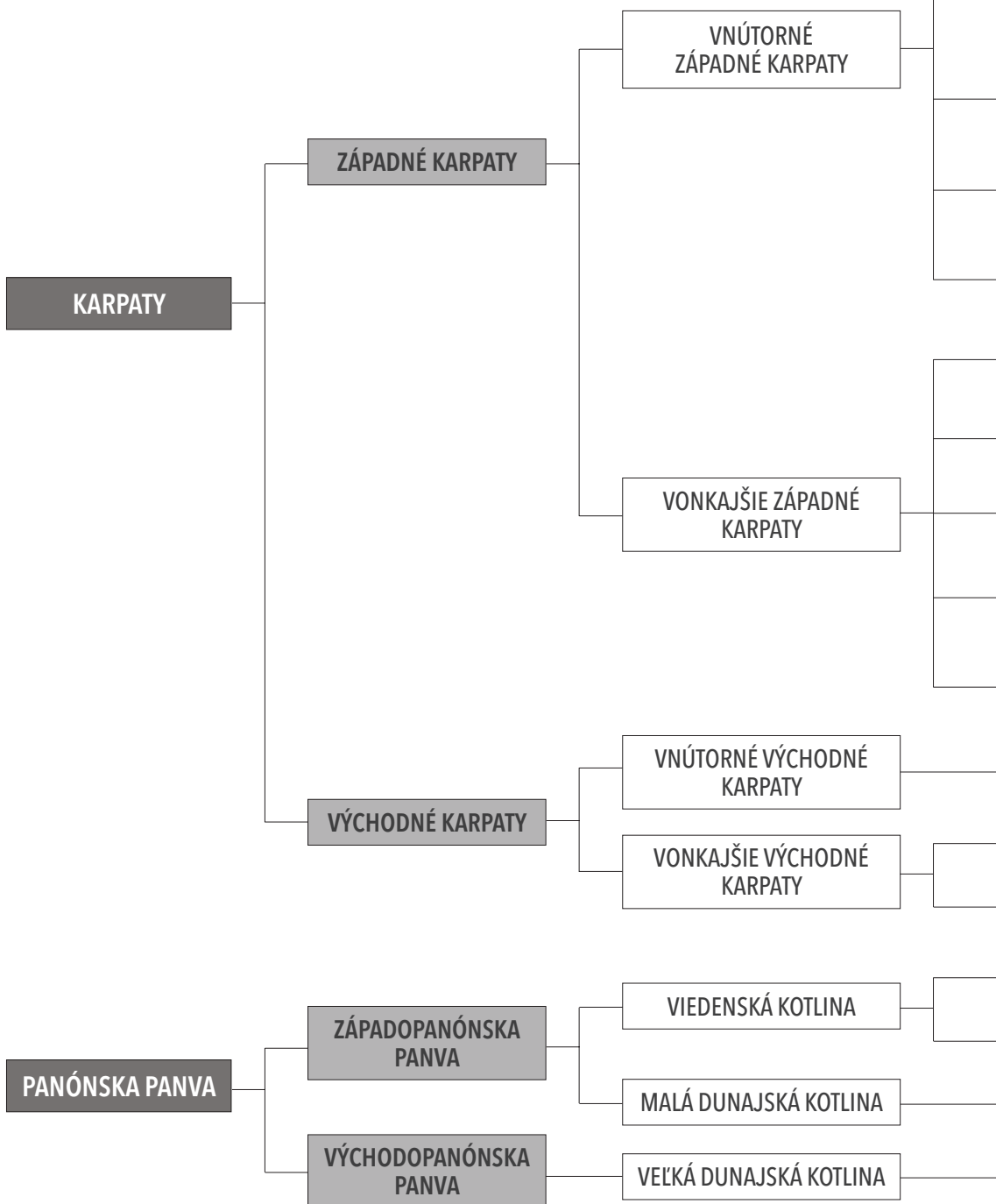

MAGYARORSZÁG

UKRAJINA

Geomorfologické členenie Slovenska

SLOVENSKÉ RUDOHORIE

1 Veporské vrchy
2 Spišsko-gemerský kras
3 Stolické vrchy
4 Revúcka vrchovina
5 Rožňavská kotlina
6 Slovenský kras
7 Volovské vrchy
8 Čierna hora

FATRANSKO-TATRANSKÁ OBLASŤ

9 Malé Karpaty
10 Považský Inovec
11 Tribeč
12 Strážovské vrchy
13 Súľovské vrchy
14 Žiar
15 Malá Fatra
16 Veľká Fatra
17 Starohorské vrchy
18 Chočské vrchy
19 Tatry
20 Nízke Tatry
21 Kozie chrbty
22 Branisko
23 Žilinská kotlina
24 Hornonitrianska kotlina
25 Turčianska kotlina
26 Podtatranská kotlina
27 Hornádska kotlina
28 Horehronské podolie

SLOVENSKÉ STREDOHORIE

29 Vtáčnik
30 Pohronský Inovec
31 Štiavnické vrchy
32 Kremnické vrchy
33 Poľana
34 Ostrôžky
35 Javorie
36 Krupinská planina
37 Zvolenská kotlina
38 Pliešovská kotlina
39 Žiarska kotlina

LUČENECKO-KOŠICKÁ ZNÍŽENINA

40 Juhoslovenská kotlina
41 Košická kotlina
42 Bodvianska pahorkatina

MATRANSKO-SLÁNSKA OBLASŤ

43 Burda
44 Cerová vrchovina
45 Slanské vrchy
46 Zemplínske vrchy

SLOVENSKO-MORAVSKÉ KARPATY

47 Biele Karpaty
48 Javorníky
49 Myjavská pahorkatina
50 Považské podolie

ZÁPADNÉ BESKYDY

51 Moravsko-sliezske Beskydy
52 Turzovská vrchovina
53 Jablunkovské medzihorie

STREDNÉ BESKYDY

54 Kysucké Beskydy
55 Kysucká vrchovina
56 Oravské Beskydy
57 Podbeskydská brázda
58 Podbeskydská
59 Oravská Magura
60 Oravská vrchovina

VÝCHODNÉ BESKYDY

61 Pieniny
62 Ľubovnianska vrchovina
63 Čergov

PODHÔĽNO-MAGURSKÁ OBLASŤ

64 Skorušinské vrchy
65 Podtatranská brázda
66 Oravská kotlina
67 Spišská Magura
68 Levočské vrchy
69 Bachureň
70 Spišsko-šarišské medzihorie
71 Šarišská vrchovina

VIHORLATSKO-GUTÍNSKA OBLASŤ

72 Vihorlatské vrchy

POLONINY

73 Bukovské vrchy

NÍZKE BESKYDY

74 Busov
75 Ondavská vrchovina
76 Laborecká vrchovina
77 Beskydské predhorie

JUHOMORAVSKÁ PANVA

78 Dolnomoravský úval

ZÁHORSKÁ NÍŽINA

79 Borská nížina
80 Chvojnícka pahorkatina

PODUNAJSKÁ NÍŽINA

81 Podunajská rovina
82 Podunajská pahorkatina

VÝCHODOSLOVENSKÁ NÍŽINA

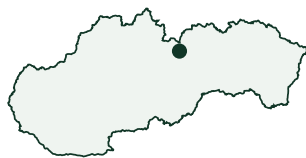
83 Východoslovenská rovina
84 Východoslovenská pahorkatina

Najvyššie pohoria

(pohoria nad 2 000 metrov)

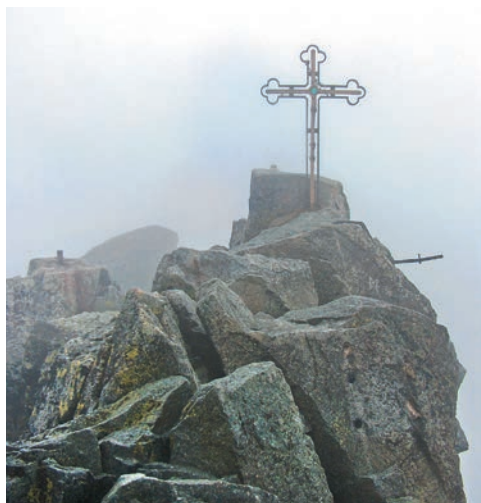
Tatry

Pohorie, ktoré je doslova klenotom slovenskej prírody, tvorí najvyšší úsek karpatského oblúka. Zriadili v ňom najstarší národný park na Slovensku, ktorý tu chráni európsky vzácnu prírodu. Unikátom je najmä sústava plies a štítov, z ktorých jeden je zároveň najvyšším bodom Slovenska.

Tatry korunujú dvadsiatku celkov patriacich do Fatransko-tatranskej oblasti. Ide o jadrové pohorie ležiace na severe Slovenska na hranici s Poľskom, ktorému prináleží asi pätina pohoria. Tatry sa členia na Západné a Východné, ku ktorým patria Vysoké a Belianske Tatry. Na severe Tatry hraničia s Podtatranskou brázdou, na východe so Spišskou Magurou, na juhu s Podtatranskou kotlinou a na západe s Chočskými vrchmi.

Najdlhšou tatranskou dolinou je Tichá dolina s dĺžkou 16 km a k najvýznamnejším riekam patria Biely Váh a Poprad. Kmeťov vodopád s výškou 80 metrov je najvyšším na Slovensku. K najväčším skvostom

Pod „Gerlachom“

Na vrchole Gerlachovského štítu

ľadovcovej minulosti Tatier radíme horské plesá, z ktorých najrozsiahlejšie je Veľké Hincovo pleso. Okrem prastarých límb a vzácnnej kosodreviny sa v pohorí darí ďalším, často endemickým druhom rastlín, ako je napr. plesnivec alpský. Domov tu nachádza naša najväčšia šelma – medveď, ale tiež vzácne kamzíky, svište, orly či významné druhy hľodavcov. Kvôli nim, ako aj kvôli množstvu ďalších európsky cenných opencov zriadili v Tatrách popri najstaršom národnom parku aj chránené vtáacie územie.

Gerlachovský štít

Názov najvyššieho tatranského vrchu (meria 2655 metrov) pochádza od obce Gerlachov. Možno ho pekne lokalizovať podľa mohutného Gerlachovského kotla, vlastný vrchol však z Popradskej kotliny nevidieť. V minulosti niesol názvy Gerlach, Štít Františka Jozefa, Štít legionárov, Gerlachovka, Slovenský štít či Stalinov štít. Súčasný názov má od roku 1959. Prvý známy výstup naň uskutočnil v roku 1834 pravdepodobne Ján Still so štyrmi lovcami kamzíkov. Gerlachovský štít je najvyšším vrchom nielen Tatier, ale aj Slovenska a celých Karpát. Nachádza sa mimo hlavného hrebeňa Vysokých Tatier, v strednej z piatich hlavných bočných rázsoch smerujúcich z hlavného hrebeňa na juh. Je to najkratšia a zároveň najvyššia rázsocha.

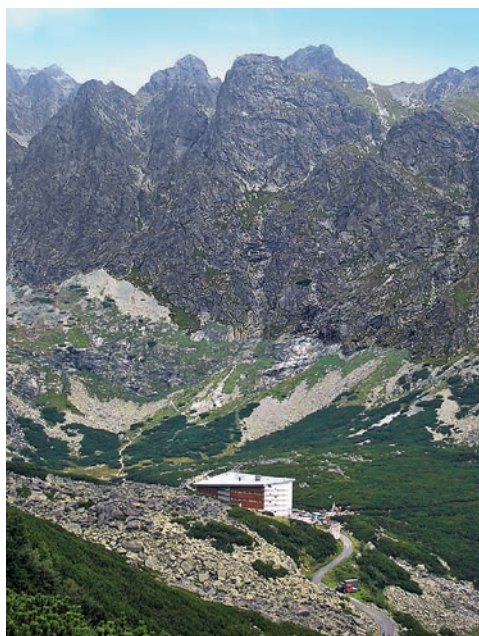
Východiskovým bodom pre výstup na najvyšší vrch Slovenska je osada Tatranská Polianka alebo horský hotel Sliezsky dom. V minulosti viedol na „Gerlach“ značkovaný turistický chodník, ktorý pre množstvo úrazov zrušili. Preto je možné dostať sa naň iba v sprievode horského vodcu. Aj keď to môže znieť neuveriteľne, bez horského vodcu sa dá pri výstupe na „Gerlach“ zabúdiť v priebehu niekoľkých minút. Veľmi zradné a neobvyčajne klzké sú lokálne snehové polia. Veľký pozor si musíme dávať na zosúvajúce sa kamienky, padajúce do doliny. Od Velického plesa pri Sliezskom dome vystúpime

Sliezsky dom

Výstupy na Gerlachovský štít sa obyčajne začínajú zo Sliezkeho domu, ktorý leží na Tatranskej magistrále pod najvyšším vrchom Slovenska. Je situovaný v krásnej skalnatej scenérii, ktorú zdobí aj neďaleké Velické pleso či Velický vodopád.

smerom na Poľský hrebeň. Nad vodopádom pokračujeme na západ do Velickej próby. Stretávať v závislosti od počasia budeme viaceré skupiny turistov s ich vodcami. Próbou vyjdeme na hrebeň nad Gerlachovským kotlom a odtiaľ smerom na sever na „Gerlach“. Výstup trvá zvyčajne viac ako tri hodiny a ak sa chceme vyhnúť búrkam, treba vyraziť zavčas. V prípade dobrého počasia nás čakajú úchvatné výhľady nielen do Velickej doliny a na Poľský hrebeň, ale tiež do Podtatranskej kotliny a na horstvá široko ďaleko. Samozrejme aj na mnohé tatranské štíty.

Sliezsky dom

Nízke Tatry

Druhé najvyššie pohorie Slovenska je tiež druhým najnavštevovanejším pohorím na Slovensku. Charakterizujú ho bralnaté doliny, dvetisícmetrové končiare a unikátny jaskynný systém. Národný vrch Kráľova hoľa je prameniskom štyroch známych riek.

Južné svahy Chopku z výstupu na Ďumbier

Z geomorfologického hľadiska predstavujú Nízke Tatry samostatný celok patriaci do Fatransko-tatranskej oblasti. Členia sa na Ďumbierske Tatry a Kráľovohoľské Tatry, ktorých hranica vedie dolinou Štiavničky do sedla Čertovica a ďalej Bocianskou a Malužinskou dolinou. Nízke Tatry sú pohorím rozhraničujúcim historické regióny bývalého Uhorska, ako aj územné a správne jednotky dnešného Slovenska. Predstavujú mohutnú, ťažko prístupnú horskú priečku a oddeľujú Horehronie od Liptova a západného Spiša. Dlhšia os výrazne pásmového pohoria pretiahnutého do rovnobežkového smeru meria vyše 80 kilometrov. Šírka pohoria meraná v poludníkovom smere sa pohybuje od 15 do 25 kilometrov. Ďumbierske Tatry sú vyššou a členitejšou časťou Nízkyh Tatier a sústreďujú sa tu najvyššie

vrchy pohoria vrátane Ďumbiera. Východnú časť Nízkyh Tatier zaberajú Kráľovohoľské Tatry, ktoré kulminujú vrchom Kráľova hoľa (1946 m). Tento vypuklý vrch monumentálnych tvarov je významnou krajinárskou dominantou tejto časti Slovenska a pramenia tu rieky Váh, Hron, Hnilec a Hornád.

Pohoriu dal v roku 1860 názov Nižné Tatry slovenský geológ Dionýz Štúr. Tento názov potom do maďarčiny nesprávne preložil Ján Hunfalvy ako Nízke Tatry. Nachádza sa tu najväčší národný park na Slovensku a k jeho najhodnotnejším prírodným bohatstvám patrí kras, zvlášť rozmanito a bohato rozvinutý v Demänovských vrchoch. Demänovská jaskyňa Slobody má jedinečnú kvapľovú výzdobu, ktorá ju radí medzi najkrajšie jaskyne v celej Európe. V dolnej časti Demänovskej doliny sa nachádza ďalšia

verejnosti sprístupnená Demänovská ľadová jaskyňa – druhá najväčšia svojho druhu na Slovensku. V Národnom parku Nízke Tatry (NAPANT) rastie vzácna flóra a žijú tu viaceré endemické a reliktné druhy zvierat. Azda najpopulárnejším cicavcom Nízkych Tatier je medveď, ktorý sa dostal aj do emblému národného parku. Turisticky veľmi vyhľadávaná je najmä červeno značkováná hrebeňovka Cesta hrdinov SNP.

Ďumbier

Najvyšší vrch Nízkych Tatier a Horehronia dosahuje nadmorskú výšku 2043 metrov. Vyznačuje sa 500 metrov vysokými stenami, piliermi a žliabkami do ľadovcových kotlov. Južné svahy sú pokryté poľom žulových balvanov. Na Ďumbier môžeme vyraziť napr. z rekreačného strediska Trangoška, ktoré sa nachádza na konci Bystrej doliny. Napredujeme zelenou značkou lesným stúpaním popri potoku Bystrianka, pričom sa nám postupne otvárajú nádherné výhľady na južné strany Chopku so strediskom Srdiečko. Zachádzku môžeme urobiť k Jaskyni mŕtvych netopierov na pravej strane trasy, ktorá je jedinou sprístupnenou vysokohorskou

Na vrchole Ďumbiera

Pohľad z Ďumbiera na sever

jaskyňou u nás. Po riadnom prevýšení nájdeme odpočinok na plošine pri Chate generála M. R. Štefánika. Odtiaľ pokračujeme červeno značkovanou Cestou hrdinov SNP na západ a ocitneme sa už v skalnatom a úplne otvorenom teréne. Z Krúpovho sedla chodník ostro odbočí na juhovýchod a na poslednom úseku na severovýchod. Na Ďumbieri nájdeme železobetónový pylón a dvojkríž z dreva. Z vrcholu vidíme pohoria stredného a severného Slovenska: Nízke Tatry, Tatry, Chočské vrchy, Poľanu, Veporské i Stolické vrchy. Pri dobrej dohľadnosti uvidíme Oravské Beskydy s Babou horou, Oravskú Maguru, Krivánsku Fatru, Vtáčnik, Sitno a najvyšší maďarský vrch Kékes.

Zázvor

Ďumbier je vrchom, v ktorom sa v minulosti intenzívne ťažila železná ruda, zlato a antimonit. Stopy tejto činnosti môžeme dodnes vidieť v mnohých údoliach. Jeho názov je iným variantom pomenovania rastliny zázvor, ktorého koreňky sa používajú ako korenie.